

ירושלים, 5.4.38, יום ג' ד' ניסן תרצ"ח

שבתי הבוקר לירושלם.

ברדחי עם אליהו ודוד המצב בצמון.

- ברדחי עם ווייץ מצב קרקעות הצמון.

א) חרבת צמח, 4000 דונם (3938), הבעלים רדשו וחילה 3,5 לא"י, דורשים עכשיו 5, מוכנים להוריד עד 4,25 ואולי עד 4. יוצאים מחר למדוד. יהכנן שיש לא 4 אלא 6 אלפים דונם. המדידה המסך כטבוע. במסך שבועיים אפשר להשיג הקרקע.

ב) חרבת מעציב - מערב לחניתא, בצמון 1630 דונם. בירוס 3478 ד. 4 לא"י או 4.25 לא"י הדונם. בין שתי החלקות יש 500 דונם במישור סעל הכביש. 5 לא"י הדונם.

ג) מנזרחית-צפונית לחניתא - ג'ורדיה, 2660 דונם. אין עוד הצעה.

ד) ג'רין - השטח כולו 6800 דונם. אפשר לרכוש כיד 4200 לזנב, מצד מזרח. השטח נמצא 3 קילומטר (בקו האוויר) מכביש נהריה-תריחא (כעשרה קיל. מהים מזרח). המחיר 22.75 לא"י הדונם. אין אריסים. במסך שבועים אפשר להשיג הקרקע. קשיים בגישה בין הרים. אין מים. משתמשים בבורות. טוב האדמה גרוע מאדמת חניתא. מסכיב יש אפשרות של קניות עד 10*15.000 ד.

ה) קדס (קדס נמחלי) - 6000 דונם, 3/4 כבר נקנו, עד 5 לא"י הדונם. יש אריסים סורים, חלקם יצאו לסוריה. כל הקניה תגמר במסך חדשים. יש כיסור של 5000 דונם.

הטכונים הירושלים! לחרבת צמח 17.000 לא"י, למעציב 28.000, לג'רין 10.000 = 55.000, קדס 30.000.

ו) בבית שאן יש לרכוש אדמת זינתא (עזוויה) - 3000 דונם, הבידווים מוכנים לעבור לעבר הירדן (170 אחלים, כאלף נפש) 9-10 לא"י הדונם (עם הוצאות ח"העברה").

- - - -

- ביררתי עם גרנובסקי המצב הכספי של הקה"ק. על יסוד החלטת הדירקטוריון (פיוס 8.12.37) נכנסה הקרן בהתחייבויות חדשות ע"ח קניית חובייה 50.000 לא"י, שרון - 80.000 לא"י, בית שאן 15.000, ריחניא (בעורה) 22.000, קדם 30.000. למטרות מיוחדות הושגו הלוואות מפר. 25.000 לא"י, מפוליאק 30.000 לא"י, מג'ימי 10.000 לא"י, מההסת" 16.000 (מלבד סכומים שקיבלו כבר על חשבון חובייה).

יש בכוחה של הקרן לרכוש כל הקרקעות המוצעים בצמח.

יש הצעה לרכישת אדמת זבובה, בעמק, ממזרח בנין. השטח כולו 14.000 דונם, מציעים לקנות 7000 דונם, 9 לא"י הדונם (השטח מעבר "גבול פיל"). יש גם הצעה בבית עקר, אבל זה סמוך יותר מדי לבנין.

בא אצלי הכסטר. הוא עוזב את הארץ בסוף החודש ויחזור לבני. בדרך אסטמטאט ישרה להתרבות האופציה של יקנא בחולה לעוד שנה, והוא מקות שיצליח.

צר לו ללכת אחרי חשע שנים על עבודה בארץ. אולם היה ונזאר "בודד" כאן, ואין רקמה חיים בארץ הולמת "בודדים". אם המטרה הציונית חושב - ישפכו נהרות דם, ואם כי הוא אוהב את הארץ והכמעל - אין הוא שותף למטרה זו. כמה אנשים בארץ יקרו בעיניו - אבל ידידים לא כזא, כי ידידות כתיבת שיתוף רוחני, והוא עומד מחוץ לעולם הציוני. יעזור באמריקא. יתכן שאמריקא תהיה בקרוב לגורם חשוב - או גם מכריע וטוב שהוא יהיה שם.

- אחריו בא אצלי הרב פישמן. יש ההרגשות ברבנות חסך בקבוצות. יש מחשבה להחריף את "חנובה" או יאכלו חסך במרהסיא, מציע לי לפנות לקבוצות, אכרחי לו אברר עם חברי שבמרכז התקלאין אולם על חרבנים לדעת שחרם על חנובה פירשו חרם על חרבנים.

קבל על בנין בשבת בקריה חיים - הבטחתי לפנות לקריה.

המזרחי רוצה ב"כ בהנהלת ביצור.

- גמ'ן שלפ'ן: רוצים להמגש אחי. קבעתי פגישת לועד שלהם ביום ה' (7.4.38) בבוקר.

- מהאוניברסיטת הזמיןני לנאום ביום ה' בחגיגת "בר מצות" של אוניוורסיטה. לא יכלתי להיענות - כי ביום ה' עלי להיות כאן.

- קבעתי עם משה ועדה מצומצמת: ברל, יצחק, רמז, שפירנצק, אליהו, דב - חברינו בהנהלה ובוה"ל בירושלם. ישיבה ראשונה ביום ה' בערב.

- - - - -

קראתי את הקורספונדציה שנערמה בזמן העודי טהארץ. כמה דברים יש בהם ענין רב. אציין

אחדים:

ב"ז הרוויז. פנו באמצע ינואר לממשלה בשורה של תביעות וקובלנות:

1) להרשות לז"בו. לבוא לארץ, 2) "במשך שלוש שנים היו חברי מפלגת משוללים אפשרות עליה", 3) חבריהם לא נתקבלו כנוטרים, 4) נגד סגירת הירדן, 5) שחרור אסירי עכו.

הם קיבלו תשובה, 1) לא ירשו לזבו. לבוא. 2) קובלנתם לא מתאימה לאמת: 60% של העולים בשלוש השנים היו מחוץ לשידול עבודה ורוויז. יכלו לעלות בדיוק כמו אחרים. והמסדרים תארים נהנו גם לרוויז. סרטיפיקטים. סידור עליה עובדת הוא ענינה של הסוכנות, ועליהם לפנות לסוכנות.

3) לא נכון שרוויז. לא נתקבלו כנוטרים. בת"א נוטרים רבים שייכים למפלגה הרוויז. בכפר מבכרים לגייס את המהיכבים עצמם.

- בסוף פרט (24) פנחה משלחת נשים ערביות (לביבה בודיירי, מוגנס, שהינדה דודר, זחיה נשיבי, זוליקה - שיהבי, בדרה כנען לה.כ. בקטרוג על מדינות תביה חלאומי ובהבעה רצון לקואופרציה. כפי שנודע לנו ממקור ערבי העיר ח.מ. בחשובתו שלוש הערות: א) דברי גברת מוגנס שאין הערבים נוטרים שנאה - אינה מתאימה לאמת. ב) גב' כנען טענה שהאנגלים הבטיחו בית לאומי בא"י - ולא כל א"י כביה אלא לאומי. זהו נכון, ומשום כך רוצה הממשלה בחלוקה.

ג) המשלחת הסיחה דעתה מנקודה אחת: שחובת הממשלה היא למשוך. מדברי המשלחת אפשר היה לחניח שא"י היתה מדינה ערבית עצמאית מימי קדם. אין זה כך. המשלחת שכחה שבא אנגלי כבש הארץ והעם הבריטי הוטף לשלוט עליה. על הערבים להבין שיש שלטון בארץ ומוטב שהמשלחת תיעץ ידידיה לעבוד יחד עם הממשלה.

גב' מוגנס ענתה אז - שמחוך רצון לקואופרציה ביקשו ראיון זה. אולם מ.מ. העיר על פטוקים אחדים בנאומה שסותרים את הרצון לקואופרציה פסוק אחד: "מדיניות מ.מ.מ. היא סיבה כל המהומות וכל זמן שלא תשונה - המהומות יחמידו, פסוק ב' ו' חלוקה לא תחזק".

שיחה זו שופכה אור על צד אחד המטבע. אולם ל"מטבע" יש גם צד שני ו"צד" זה בולט כיתס השילוי להתייבבות חדשה: גם בהכנות להגביל קניות וגם בעיכובים ליסד נקודות חדשות - כביכול מחוך טעמי בטחון וקימוץ בחוצאות...

- - - -

- נראה לי שחלופו של ווקוב במק-מיכל לא היה חלוף גברא בלבד. בא שנוי יסודי בערכה, משקלה ותפקודה של "ירושלם".

בימי ווקוב היתה ירושלם לא רק מרכז האדמיניסטרציה האר"ית - אלא גם מרכז המדיניות שלה. ווקוב לא ראה עצמו כמקיד בלבד - אלא כנציג אנגליה, והוא רצה בעצמו לקבוע את המדיניות האר"ית - ולא רק הוציאה למועל. היה לו יחס בלתי אמצעי לעניינים, חיובי או שלילי. ולפי יחס זה רצה לכוון את המדיניות ולהטמיע על מ.מ.מ. הוא ניסה לשקול הדברים לגופם - וגם היה מוכשר וראוי לכך בהרבה מקרוב. אם היה מדינאי גדול או לא - היא שאלה, אבל הוא ראה עצמו כמדינאי ולא רצה למעול כמקיד בלבד. הוא אצא כמובן ידע שיש גבול פמנו, שיש ממשלה בלונדון - אבל הוא רצה ולא היה בטבעו לקבל פקודות ולמלאן בעינים עצומות. אם הפקודה לא ישרה בעיניו - התאמץ לשנותה, למעמים בהנמקה ישרה ולמעמים בחכמיים דקים. לרוב היה מלכתחילה מתאמץ לכיוון ולהדריך את לונדון, לא רק בדרך פורמלי ורשמי - אלא באופן אישי ופניה ישרה. ועד כשלוננו בהקמת המועצה המחוקקת היה רצונו - נעשה רצונה של "לונדון". גם לאחר כשלון זה היה ממשיך לעצב את המדיניות האר"ית, ואם עמדת לונדון לא ישרה בעיניו - ניסה לסכלה וגם הצליח עד שנכשל כשלון גמור, ולונדון באה לידי מסקנה שיש להחליטו.

בימי הנציב החדש, נדמה לי, תהיה ירושלים רק מרכז האדמיניסטרציה. מ.מ. הוא בעיקר
פקיד, או רק פקיד. והוא רואה עצמו כפקיד בריטי, ורק כפקיד בריטי. אין הוא פרו-
ערבי ואין הוא פרו-יהודי. אין חשש, כמדומני, שבמשך הזמן יהיה יותר פרו-ערבי, כמו
שקרה לכמה פקידים לאחר שהיו זמן מה בארץ - כי אין העולם הערבי חדש ל.מ.מ. ועד כמה
שעמדתו על טיבו נדמה לי שאין לו שום יחס עצמי לענייניו, ואם אינו עכשיו "פרו-ציוני"
אינו מניח שבמשך הזמן לגדל אהדתו. הוא בריטי, ובראש וראשונה וכל הזמן יחשוב רק על
ענייני אנגליה וצרכיה, ואף מעט, חוששני, לא ישקול הדברים לבוסס, מחוץ לבחינה הבריטית
והאדמיניסטרטיבית. האמביציה שלו תהיה - לא לנהל מדיניות מסוימת הנראית לו, אלא
להיות - efficient § להוציא למועל במדף ובכסדון ובנאמנות לממשלה את המדיניות
האנגלית בארץ. הדברים עצמם, ערכם ויקרם הפנימי, לא ישמיעו עליו. המכבידים "הדברים"
על האדמיניסטרציה? "העולים" הם בקו המדיניות הבריטית? שאלות אלה תכרענה בעיניו.
ואם כי ברור שנצטרך לטפל בירושלים יום יום את האדמיניסטרציה בכל העניינים השונים -
בטחון, עליה, תקציב, עבודה, פקידות, וכו' - ברור לי שבימי מ.מ. מרכז המדיניות
שלנו הוא בלונדון. בירושלים יש אכן רק אדמיניסטרציה. היא כמוהו חציע דברים ללונדון -
אולם הקביעת העצה שם ולא פה. ושאלת לונדון - גם אילו לא העמדנו עכשיו לפני מפתח
מכריע נעצמה עכשיו לשאלת המדיניות המרכזית.
ובטענה זו אין כמעט איש בלונדון... אם אנו רוצים למנוע טכנת איסור על קניות קרקעות -
יחכן הדבר רק בלונדון. כל טענה ל.מ.מ. תעלה בחוהו. לו אין כל ענין לזה שכרוך בשאלת
הקרקע. הדבר עלול להכביד לאדמיניסטרציה - ויש למנועו. נימוק פוליטי יוכל מעכשיו
להשמע רק בלונדון. והוא הדין בעניינים פוליטיים אחרים.
- ושני זה, כפי שהוא אנראה לי, יש גם יתרונות! יש להניח שהמשטר האדמיניסטרטיבי
יהיה עכשיו יותר אפקטיבי, אולם דא עקא - שבטכיל ענייניו לא די בכך...

- "המנהיגים" הערבים מחפשים עכשיו "מפקד ראשי" לכנומיות. המופתי פנה למוזי. כפי ששכנענו כתב מוזי למוסתי שהוא מוכן ללכת לארץ רק בתנאי אם ילנו לו 400 איש על סבני הארץ. בני הארץ הם קמחדנים ואין לסמוך עליהם. בשנת 1936, כשבא במצוקה, ברחו כל המלשחיאים, ורק חמשים איש שלא מהארץ נשארו אתו....

פנו גם לאל אשער, אך זה סרוב ללכת. הוא כבר קיבל כסף - 300 לא"י וגשק. עכשיו חובעים פמנו חזרה את הכסף והכלים. הוא מוכן להחזיר הגשק - אך לא את הכסף.

6.4.38

בבוקר - ישיבה עם אוסישקין, גרינובסקי, ווייץ ומשה. א-ן סיפר על הכסמים שקיבל למטרות הגליל ושאל אם לרכוש האדמות במחירים המוצעים. דרשתי קניה מהירה, מבלי להשגיח במחיר כי 1) אין להניח את חנייתה לבד, 2) אין יודע אם בעוד זמן קצר נוכל עוד לקנות במחוז זה.

אוסישקין וביחוד גרינובסקי עוררו שאלת הכיבוש. אמרתי שמלבד עזמת ג"דין שכיבושה מוטל בספק בזמן הקרוב, יש כמובן לכבוש מיד אדמה צמח ועיצוב, אולם אין לערבב שאלת היחסים בין הקרנות והשחמפות כל אחת בספקל הגאולה והכיבוש בעצם הצורך הדחוף ברכישת האדמות, ושעתה נחלים על קניה מיד - וגברר לחוד הוצאות הכיבוש.

- בגמר בירור זה עורר א-ן שאלת העברה עצמות הרצל. לדעתי אין עכשיו לחשוב על חיפה - א כי אין בטחון שחלל במדינה, וגם אם חלל החיה נמל צבאי (וגדול) והמקום היחיד - ירושלים. אמרתי לו שבענין זה יש להתחשב רק עם רצונו של הרצל, כי אין זו שאלה פוליטית, ועל הוה"פ להחליט.

- בא אצלי זיאמה: בסניף ת"א עלולת להחלקה "אש". הוה"פ של ט.מ.מ.א. התפטר, מזכירות הסניף בישיבה אהמול החלטה לקבל חתטורות זו (חברי המזכירות: בן ירוחם אלוני, יאיר, קנפור ווסט, נמירובסקי, בריינד הנדלר ועוד מי שהוא). בנקודת השתתף בישיבה ושחק.